

досудового розслідування у складі слідчої (слідчої-оперативної) групи; 2) у разі здійснення слідчим досудового розслідування самостійно, без участі інших слідчих, він може його проводити лише за письмовим дорученням керівника органу досудового розслідування, яке обов'язково приєднується до матеріалів кримінального провадження [5].

1. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення (зі змінами, внесеними від 23.11.2021 № 377). Затверджено наказом Генерального прокурора 30.06.2020 № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

3. Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 19 травня 2020 року у справі № 490/10025/17 (провадження № 51-6116км19). URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/89621459>.

4. Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 04 жовтня 2021 року у справі № 724/86/20 (провадження № 51-1353кмо21). URL : <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=100214751&red=100003e831ef1372d70866638f19fad7bfb457&d=5>.

5. Tertyshnik V., Fomenko A. Legal assistance and protection in criminal proceedings: international standards and integrative doctrine. *Philosophy, Economics and Law Review*. Volume 1, no. 2, 2021, P. 115-126.

Світлана ШАЛГУНОВА

професор кафедри

кримінально-правових дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

(м. Дніпро, Україна),

кандидат юридичних наук, доцент

ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПОСЯГАННЯ НА ЖИТТЯ ІНШОЇ ОСОБИ З ОСОБИСТИХ НЕПРИЯЗНИХ СТОСУНКІВ

Вбивство, передбачене ст. 115 КК України [1], є найтяжчим злочином проти особи, суспільна небезпечність якого полягає у тому, що заподіянням смерті іншій людині грубо ігнорується її природне, а тому незмінне право на одне із найцінніших благ особи – на життя. Однак, незважаючи на те, що даний склад злочину є досить сталим та давно визначений в кримінальному праві, все одно виникають проблеми з правовою оцінкою умисного вбивства в практиці органів поліції та суду.

Особа-2 обвинувачений за вчинення замаху на умисне вбивство, передбаченого ст. 15 ч. 3, ст.115 ч. 1 КК України [2].

Як було встановлено в ході досудового розслідування, Особа-2 разом зі своїм братом Особа-3 прийшов до приміщення Сулимівського НВК «ЗОШ І-

III ступенів ДНЗ (ясла-садок)», де в цей час учні 6 класу разом зі своїми батьками святкували новорічні свята. У приміщенні їдальні між Особою-2, Особою-3 та присутніми вчителькою і батьками, серед яких був Особа-1, виник словесний конфлікт з приводу відмови пригостити Особу-2 та Особу-3 спиртними напоями, яких на столі не було, та проханням до них з боку вчительки залишити приміщення навчального закладу. Під час цього конфлікту між Особою-2 та Особою-1 розпочалась штовханина, в ході якої у Особа-2 з мотивів образи на ґрунті раптово виниклих неприязних відносин і він дістав з кишені складний ніж, яким наніс один удар лезом ножа у ліву частину грудної клітини Особи-1, заподіявши ножове проникаюче поранення та один удар в тім'яну ділянку голови праворуч, спричинивши потерпілому тілесні ушкодження у вигляді рубаної рани, що відносяться до тяжких тілесних ушкоджень.

За висновком судово-медичного експерта у Особи-1 виявлено тілесні ушкодження у вигляді: ножового проникаючого поранення грудної клітки, лівобічного гемотораксу, тілесне ушкодження у вигляді рубаної рани тім'яної ділянки праворуч відноситься до легких тілесних ушкоджень, які такі, що спричинили короточасний розлад здоров'я, тривалістю понад 6 діб, але не більше, як три тижні (21 день).

За своїм характером вказані в медичній документації тілесні ушкодження відносяться до тяжких тілесних ушкоджень, як небезпечних для життя, згідно п. 2.1.3 «й» «Правил судово-медичного визначення ступеню тяжкості тілесних ушкоджень», затверджених МОЗ України від 17.01.1995 р. № 6 [3].

Висновок судового експерта за результатами проведення експертизи холодної зброї, згідно з яким наданий на експертизу предмет – ніж до холодної зброї не відноситься.

За висновком судово-психіатричного експерта та психолога Особа-2 під час скоєння інкримінованих йому дій перебував в стані алкогольного сп'яніння, і міг усвідомлювати свої дії та керувати ними. Крім того, Особи-2 притаманні такі індивідуально-психологічні особливості, як емоційно-вольова нестійкість, схильність до самозаведення, егоцентризм, демонстративність, зниження вольового контролю та переваження емоційної логіки в мотивації поведінки, які знайшли своє відображення в його поведінці в досліджуваній ситуації, але впливу на його здатність правильно сприймати, запам'ятовувати та відтворювати обставини, які досліджуються в кримінальному провадженні, вони не здійснили. Також йому не притаманна схильність до фантазування, але притаманні такі індивідуально-психологічні особливості як вигадливість та нещирість у самоподанні. На диспансерному обліку в наркологічному та психіатричному кабінетах не перебуває, під час вчинення злочину перебував в стані алкогольного сп'яніння.

Однак, кваліфікація дій Особи-2, яка дана органом досудового слідства за ч. 3 ст. 15, ч. 1 ст. 115 КК України [1], не знайшла свого підтвердження в ході розгляду даної справи судом. Під час судового провадження було

встановлено, що діяння, у вчиненні якого обвинувачується Особа-2, мало місце та містить склад злочину, передбаченого ч. 1 ст. 121 КК України [1].

Суд змінив кваліфікацію діяння Особи-2, виходячи з такого:

1) із фактичних обставин даного кримінального провадження встановлено, що обвинувачений Особа-2, усвідомлюючи суспільну небезпеку своїх дій, наніс один удар лезом ножа, у ліву частину грудної клітини Особи-1, заподіявши ножове проникаюче поранення та один удар в тім'яну ділянку праворуч, спричинивши потерпілому тілесні ушкодження у вигляді рубаної рани, спричинивши тим самим тяжкі тілесні ушкодження;

2) наносячи удар ножем, обвинувачений Особа-2 достеменно усвідомлював суспільно небезпечний характер своїх дій (що особисто підтвердив у своїх показаннях) і передбачав, що внаслідок такої його поведінки буде заподіяно шкоду здоров'ю потерпілого. Водночас, наносячи удари, він не конкретизував у своїй свідомості, яку ж саме шкоду здоров'ю (тяжкість тілесних ушкоджень) буде фактично заподіяно ним потерпілому.

Тобто, суд вважає, що в даному випадку обвинувачений Особа-2 діяв із невизначеним (неконкретизованим) умислом, за якого особа хоча і бажає спричинити або свідомо припускає спричинення шкоди здоров'ю потерпілого, але при цьому не конкретизує точними межами у своїй свідомості тяжкість цієї шкоди.

За цих обставин Особа-2 має відповідати за той результат (шкоду), який фактично було спричинено, – умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень.

3) обвинувачений Особа-2 змінював в ході судового розгляду свої показання, зазначаючи, що Особа-1 бив його палицею, а він, захищаючись, дістав ніж і наніс удар потерпілому. Пізніше Особа-2 пояснював суду, що його бив натовп, і Особа-1 просто був перший, хто потрапив під удар ножа, який він носив із собою з метою самозахисту та дістав з цією ж метою. Згодом обвинувачений показав суду, що ніж був у Особи-1, а він забрав його у нього та спричинив йому тілесне ушкодження цим ножем.

За таких обставин суд вважає, що поєднання обставин, обстановки та умов, за яких було вчинено дане кримінальне правопорушення (злочин), виключає кваліфікацію умисного заподіяння тяжкого тілесного ушкодження при перевищенні меж необхідної оборони, а змінені показання обвинуваченого суд розцінює, як обраний спосіб захисту від обвинувачення з метою уникнення відповідальності за вчиненні дії, зважаючи на те, що вони є суперечливими та такими, що не відповідають встановленим обставинам справи, спростовуються наступними доказами.

4) з висновків експертів вбачається, що тяжкість тілесних ушкоджень, спричинених Особою-2 потерпілому, їх локалізація та механізм спричинення, а саме: тілесні ушкодження відносяться до тяжких тілесних ушкоджень, тілесне ушкодження спричинено від однієї механічної дії предмету, який володіє колочо-ріжучими властивостями, механізм утворення тілесних ушкодження у Особи-1 не суперечать механізму, на який вказує він під час проведення

слідчого експерименту; механізм утворення тілесних ушкоджень у Особи-1 не суперечить механізму, на який вказує він під час проведення слідчого експерименту; механізм утворення тілесних ушкоджень у Особи-1 не суперечить механізму, на який вказує підозрюваний Особа-2 під час проведення слідчого експерименту, відповідають встановленим судом обставинам.

5) з висновку судово-психіатричного експерта вбачається, що Особа-2 під час скоєння інкримінованих йому дій страждав та страждає на момент проведення експертизи на розлади особистості по емоційно нестійкому типу (психопатію), під час скоєння інкримінованих йому дій міг та може на момент проведення експертизи усвідомлювати свої дії та керувати ними, під час вчинення кримінального правопорушення Особа-2 в тимчасовому хворобливому розладі психічної діяльності не перебував, а перебував в стані алкогольного сп'яніння.

Факт перебування Особи-2 в стані алкогольного сп'яніння під час вчинення кримінального правопорушення підтверджується протоколом медичного огляду для встановлення фактичного вживання наркотичної речовини та стану сп'яніння.

Таким чином, злочинні дії обвинуваченого Особи-2 суд кваліфікує за ч.1 ст.121 КК України [1], як заподіяння умисного тяжкого тілесного ушкодження, тобто тілесного ушкодження, небезпечного для життя у момент заподіяння.

Обставин, що пом'якшують покарання, в ході судового розгляду не встановлено.

Обставинами, що обтяжують покарання, визнано рецидив злочинів (п. 1 ч. 1 ст. 67 КК України) та вчинення кримінального правопорушення особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння (п. 13 ст. 67 КК України) [1].

З урахуванням того, що даний злочин вчинено обвинуваченим в період іспитового строку, визначеного вироком Яготинського районного суду Київської області від 29.10.2018, при визначенні остаточного покарання Особі-2 суд обирає принцип часткового приєднання до нового покарання невідбутої частини покарання за попереднім вироком, і призначив остаточне покарання у виді позбавлення волі на строк 7 (сім) років та 1 (один) місяць.

Отже, як видно із аналізу даної справи, при кваліфікації умисного вбивства з особистих неприязних стосунків необхідно враховувати цілу низку обставин, які суттєво впливають на його правову оцінку і на прийняття судом остаточного рішення у справі.

1. Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 1.01.2022). Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : <http://rada.gov.ua/>.

2. Вирок Переяслав-Хмельницького міськрайонного суду Київської області від 05.11.2021 року. Справа № 382/507/19. Номер провадження 1-кп/373/19/21.

3. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Затверджені Наказом Міністерства охорони здоров'я України № 6 від 17.01.1995 р. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26.07.1995 р. за № 255/791. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95#Text>.